

บทที่ 2

แนวความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงในการดำรงตำแหน่งสมาชิกรัฐสภานี้มีความจำเป็นที่จะต้องชี้แจงแนวความคิดที่จะใช้เป็นกรอบในการวิจัย (conceptualization) ให้ชัดเจน และกำหนดแนวทางที่จะปฏิบัติการ (operationalize) แนวความคิดนี้ในเชิงประจักษ์ ซึ่งหมายถึงการพรรณนาดัชนี (indicators) ที่จะบ่งชี้การผันแปรในแง่มุมต่างๆ โดยเฉพาะการกำหนดดัชนีดังกล่าวในเชิงปริมาณ แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงคุณลักษณะเชิงปฏิบัติการของดัชนีดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องระบุแนวความคิดให้กระชับรัดกุมเสียก่อน

แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงในการดำรงตำแหน่งรัฐสภา

แนวความคิดดังกล่าวนี้เกี่ยวเนื่องกับแบบแผนการดำรงตำแหน่งและการถ่ายเทบุคลากรของรัฐสภา นับเป็นแนวความคิดที่ค่อนข้างใหม่ในการศึกษาพฤติกรรมของสมาชิกรัฐสภา และกระบวนการเลือกสรรบุคลากรทางการเมือง เดิมทีนั้นในการศึกษาเรื่องนี้มีการให้ความสนใจตัวแปรสำคัญเพียง 2 ตัว คือ "การผันตำแหน่งและความอาวุโส" (turnover and seniority) แต่ตัวแปร 2 ตัวนี้สามารถวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องและการศึกษาความสัมพันธ์กับตัวแปรทางการเมืองที่สำคัญอื่น ๆ ได้ค่อนข้างจำกัด¹

¹ดู Joseph A. Schlesinger, Ambition and Politics: Political Careers in the United States (Chicago: Rand McNally, 1966); and Joseph A. Schlesinger, "Political Careers and Party Leadership," in Lewis J. Edinger, ed., Political Leadership in Industrialized Societies (New York: John Wiley & Sons, 1967), pp. 266-293.

อีกนัยหนึ่ง ปัจจัยทั้ง 2 ประการดังกล่าวข้างต้นอธิบายแบบแผนการดำรงตำแหน่งและการถ่ายเทบุคลากรในรัฐสภาได้เพียงบางส่วน ซึ่งน่าจะได้มีการพิจารณาศึกษาให้กว้างขวางและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การถ่ายเทบุคลากรของรัฐสภา หมายถึง กระบวนการทั้งปวงในการเลือกสรรบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งและการคัดออกจากตำแหน่ง ภายใต้สิ่งแวดล้อมทางสังคมหนึ่ง ๆ (the total process of exchange of persons between the environment) กระบวนการดังกล่าวนี้เกี่ยวข้องกับ 3 กระบวนการย่อยเป็นอย่างน้อย คือ (1) การเข้าสู่รัฐสภาของ ส.ส. ซึ่งเรียกกันว่า เป็นการเลือกสรรเข้าสู่ตำแหน่ง ส.ส. ของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือ legislative recruitment (2) การดำรงตำแหน่งของ ส.ส. หรือเรียกว่าเป็นอาชีพของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือ legislative career และ (3) การพ้นจากตำแหน่ง ส.ส. เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการคัดออกจากตำแหน่ง ส.ส. หรือ legislative derecruitment การที่จะทำความเข้าใจกระบวนการดำรงตำแหน่งและถ่ายเทบุคลากรในรัฐสภา จำต้องทำความเข้าใจกระบวนการทั้งสามและกระบวนการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกันของกระบวนการทั้งสามนี้

ในการตรวจสอบถึงการถ่ายเทบุคลากรของ ส.ส. ในฐานะที่เป็นอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีต่อการเลือกสรร ส.ส. เข้าสู่รัฐสภา และการคัด ส.ส. ออกจากรัฐสภานั้น มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงแนวความคิดที่จะแยกแยะถึงแบบแผนของกระบวนการดังกล่าวในมิติต่าง ๆ โดยไม่ทำให้เสียภาวะของกระบวนการในภาพรวม

ในการศึกษาถึงกระบวนการเลือกสรรเข้าสู่ตำแหน่งและออกจากตำแหน่ง ชนชั้นนำโดยอิทธิพลของสังคมสิ่งแวดล้อมดังกล่าวมีแนวความคิดที่สำคัญที่เกี่ยวข้องอยู่ 4 ประการคือ แรงบันดาลใจทางการเมือง (permeability) ความแปรเปลี่ยน (volatility) ตัวบุคคลในการดำรงตำแหน่ง ความต่อเนื่อง (continuity) และ ความมั่นคงในการดำรงตำแหน่ง (security of tenure)

ประการที่หนึ่ง กล่าวถึงแรงบันดาลใจทางการเมืองของ ส.ส. ซึ่งหมายถึงกรณีที่ทำให้บุคคลมีแรงบันดาลใจทางการเมือง ทำให้บุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.² ชนชั้นนำหรือ ส.ส. แต่ละคนมักจะมีแรงดลบันดาลใจที่แตกต่างกัน บางคนมีเฉพาะบางลักษณะเท่านั้นลักษณะเหล่านี้บางคนก็มีมาก บางคนก็มีน้อย ในลักษณะที่แตกต่างกัน ในอีกด้านหนึ่ง กระบวนการเลือกสรรชนชั้นนำในแต่ละสังคม แต่ละยุคสมัยก็แตกต่างกันด้วย บางแห่งเป็นการสืบต่อโดยชาติตระกูล บางแห่งโดยการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจเบื้องบน บางแห่งก็เลือกสรรมาจากข้างล่าง ปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อแรงบันดาลใจทางการเมืองการเข้าสู่ตำแหน่งชนชั้นนำ แต่ก็เป็นปัจจัยที่ไม่ตายตัวแน่นอนจนดินไม่ได้แต่อย่างใด คุณสมบัติที่กำหนดไว้เป็นทางการ เช่น อายุ ระดับการศึกษา และคุณสมบัติอื่น ๆ เป็นเพียงส่วนย่อยของปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดแรงบันดาลใจทางการเมืองและสมัครเป็น ส.ส. แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็คือ ส.ส. มีแรงบันดาลใจทางการเมือง ถ้าหากบุคคลมีอุปสรรคมากก็ยิ่งถือกันว่ามีแรงบันดาลใจทางการเมืองน้อย ฟิงส์เกตว่า แนวความคิดดังกล่าวพิจารณาคุณสมบัติร่วม (property of collectivity) ของปัจจัยย่อยหลายปัจจัย มากกว่าการพิจารณาปัจจัยย่อยเดี่ยว ๆ แม้ว่าในการวัดค่าแรงบันดาลใจทางการเมืองของบุคคลเดี่ยว ๆ จะแยกวัดทีละประเด็นก็ตาม นั่นคือ แรงบันดาลใจทางการเมืองในที่นี้หมายถึง ระดับการสร้างตัวเองของ ส.ส. แต่ละคนนั่นเอง³

²Harold D. Lasswell and Abraham Kaplan, Power and Society: A Framework for Political Inquiry (New Haven, NC: Yale University Press, 1950), p. 35.

³รายละเอียดเกี่ยวกับระดับของการวิเคราะห์โปรดดูจาก "On Units and Levels of Analysis," ใน Heinz Eulau, Micro-Macro Political Analysis (Chicago: Aldine Publishing Co., 1969), pp. 1-19.

ปัจจัยตัวที่สอง ได้แก่ ความแปรเปลี่ยน หรือ volatility ของ ส.ส. หมายถึง จำนวนความแปรเปลี่ยนในการเข้าเป็น ส.ส. ในแต่ละช่วงเวลา⁴ ความแปรเปลี่ยนของ ส.ส. จำนวนมากที่ออกจากตำแหน่งจากช่วงเวลาหนึ่ง (t_1) จนถึงอีกช่วงเวลาหนึ่ง (t_2) แสดงถึงความแปรเปลี่ยนมากในการเข้าเป็น ส.ส. ในทางตรงกันข้าม ส.ส. มีความแปรเปลี่ยนน้อย หาก ส.ส. ส่วนมากอยู่ในตำแหน่งในช่วงระยะเวลาที่ยาวขึ้น กล่าวคือ ส.ส. ส่วนมากจะเป็น "ส.ส. หน้าเก่า"

ชนชั้นนำมีความแตกต่างกันในด้านความแปรเปลี่ยน บางกลุ่มไม่มีความแปรเปลี่ยนเลย เช่น การสืบทายาท เป็นต้น ในขณะที่ชนชั้นนำที่มาจากการเลือกตั้ง มีอัตราความแปรเปลี่ยนสูงเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับแรงกดดันทางการเมือง คุณสมบัติทางการเลือกสรร (recruitment) เป็นเงื่อนไขหนึ่งของความแปรเปลี่ยน แต่ไม่ใช่ปัจจัยทั้งหมดที่กำหนดความแปรเปลี่ยน

ปัจจัยที่สาม ได้แก่ ความต่อเนื่องของการดำรงตำแหน่งชนชั้นนำ (continuity) ชนชั้นนำบางคนอาจอยู่ในสภาพชนชั้นนำนานหรือสั้นกว่าบางคน บางคนอยู่ในตำแหน่งที่ต่อเนื่องกัน แต่บางคนอยู่ในตำแหน่งโดยขาดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะชนชั้นนำที่มาจากการเลือกตั้งแล้ว อัตราของความเสถียรในความต่อเนื่องของการดำรงตำแหน่งจะมีสูงมาก ในบรรดาชนชั้นนำฝ่ายนิติบัญญัตินั้นถือว่าปัจจัยนี้มีความสำคัญมาก ด้วยการอยู่ตำแหน่งนานและต่อเนื่องจะกำหนดความอาวุโสหรือ

⁴คำว่า volatility ได้จาก Heinz Eulau and Kenneth Prewitt, "Social Bias in Leadership Selection, Political Recruitment and Electoral Context" (International Political Science Association, World Congress, Munich 1970, Paper No. B-X/3) ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับของ Lasswell และ Kaplan ใช้ใน Power and Society, p. 35; และแนวคิดเกี่ยวกับโอกาส ใน Schlesinger, Ambition and Politics, pp.35-41 และ Pareto, Mind and Society, p.1426 และการใช้แนวความคิดเรื่อง velocity in circulation หน้า 2044.

seniority ของชนชั้นนำด้วย แนวความคิดนี้อาจกำหนดเป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้นได้ว่า "ชนชั้นนำมีความต่อเนื่องสูง หากชนชั้นนำดำรงตำแหน่งอย่างมั่นคง ต่อเนื่องตามสภาพการณ์ของสภาพนิติบัญญัติ นับตั้งแต่วันได้รับการเลือกตั้งครั้งแรก" ในทางตรงกันข้าม หากการดำรงตำแหน่งขาดความต่อเนื่องจากวันแรกที่เข้าดำรงตำแหน่งแล้ว ถือว่าชนชั้นนำมีอัตราความต่อเนื่องต่ำ

ปัจจัยสุดท้าย ได้แก่ ความมั่นคงในการดำรงตำแหน่ง (security of tenure) หมายถึง อัตราการทดแทนตำแหน่งที่เกิดขึ้นจากสภาวะปกติตามธรรมชาติ เช่น ตาย หรือสูงอายุ เป็นต้น⁵ ชนชั้นนำที่มีความมั่นคงในการดำรงตำแหน่งสูง หมายถึงการที่มีสมาชิกของชนชั้นนำออกจากตำแหน่งไปเพราะเหตุธรรมชาติ เช่น การตาย หรือ ขาดคุณสมบัติด้วยเหตุต่าง ๆ เป็นการออกจากตำแหน่งไปโดยปกติสถานขององค์การ ทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ยิ่งกว่าที่จะเป็นเพราะสาเหตุอื่น ชนชั้นนำที่สืบทอดตำแหน่งโดยการเกิดจะอยู่ในตำแหน่งจนตาย ซึ่งนับว่ามีความมั่นคงในการดำรงตำแหน่งสูงมาก แต่ในทางตรงกันข้าม ชนชั้นนำที่มาจากการเลือกสรรเข้าสู่ตำแหน่ง เช่น สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ของบางประเทศมีความมั่นคงในการดำรงตำแหน่งต่ำมาก

ปัจจัยสำคัญทั้ง 4 ประการนี้ เป็นแง่มุมสำคัญของการถ่ายเทบุคลากรในองค์การ แต่ละปัจจัยไม่เหมือนกันแต่มีความเกี่ยวเนื่องกัน ชนชั้นนำบางคนอาจมีแรงบันดาลใจทางการเมืองสูง แต่มีความแปรเปลี่ยนสูง มีความต่อเนื่องน้อย และมีความมั่นคงต่ำ เป็นต้น นั่นคือ ปัจจัยทั้ง 4 ประการนี้ อาจผสมผสานกันในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอาจนำมาเป็นตัวกำหนดกระบวนการเลือกสรร (recruitment) เข้าสู่ตำแหน่งหรือกระบวนการคัดออกจากตำแหน่ง (derecruitment) ได้แรงบันดาล

⁵ ใน Suzanne I. Keller, Beyond the Ruling Class (New York: Random House, 1963), p. 213, Keller ให้ข้อสังเกตว่า ความมั่นคงของชนชั้นนำในปัจจุบันมีอัตราลดน้อยลง แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ศึกษาเรื่องนี้เป็นอย่างเป็นกิจจะลักษณะมากนัก.

ใจทางการเมืองเป็นปัจจัยด้านการเลือกสรรเข้าสู่ตำแหน่งความมั่นคงเป็นปัจจัยด้านการตัดออกจากตำแหน่ง ความแปรเปลี่ยนและความต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับแบบแผนแห่งวิชาชีพของชนชั้นนำ นอกจากนี้ความแปรเปลี่ยนยังสะท้อนถึงจำนวนการถ่ายเทของชนชั้นนำใน แต่ละสภาพแวดล้อมกล่าวโดยสรุป เพื่อนำปัจจัยเหล่านี้มาพิจารณาาร่วมกัน ก็จะกลายเป็นแนวความคิดของการถ่ายเทบุคลากรในองค์การ

ดังได้กล่าวมาในเบื้องต้นแล้วว่า แต่ละปัจจัยเป็นมิติของแบบแผนการดำรงตำแหน่งและการถ่ายเทบุคลากร ชนชั้นนำแต่ละคนจะมีแรงบันดาลใจทางการเมือง ความแปรเปลี่ยน ความต่อเนื่อง และความมั่นคงแตกต่างกันไป นั่นคือแบบแผนที่เกิดขึ้นจากการผสมของปัจจัยทั้ง 4 นี้ จะมีหลายรูปแบบ ในแต่ละช่วงเวลาของชนชั้นนำแต่ละคน ในเบื้องต้น หากกำหนดเป็นซ้ำของมิติทั้ง 4 นี้ ก็จะได้คุณลักษณะของชนชั้นนำ 8 ลักษณะคือ

แรงบันดาลใจ	<----->	ไม่มีแรงบันดาลใจ
แปรเปลี่ยน	<----->	ไม่แปรเปลี่ยน
ต่อเนื่อง	<----->	ไม่ต่อเนื่อง
มั่นคง	<----->	ไม่มั่นคง

และหากนำคุณลักษณะทั้ง 8 ประการมาจัดเป็นคุณลักษณะสำคัญจะได้ตัวแบบเชิงทฤษฎีดังในรูปที่ 2.1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระบบ	แรงบันดาลใจ	ความแปรเปลี่ยน	ความต่อเนื่อง	ความมั่นคง
เปิด	สูง	สูง	ต่ำ	ต่ำ
ปิด	ต่ำ	ต่ำ	สูง	สูง

รูปที่ 2.1 ตัวแบบคุณลักษณะของกระบวนการดำรงตำแหน่งของชนชั้นนำ
ในระบบการเมืองแบบเปิดและแบบปิด

คุณลักษณะข้างต้นเมื่อนำมาผสมผสานกันก็จะได้ 16 ลักษณะ ซึ่งสามารถนำมาสร้างเป็นสมมุติฐานเพื่อทำการทดสอบเชิงประจักษ์ว่า ในโลกของความเป็นจริงแบบแผนของคุณลักษณะในแนวความคิด (conceptual pattern) ใดถูกต้อง ทั้งนี้ เราไม่สามารถจะบอกได้ด้วยตรรกะหรือหลักการใดนอกจากการพิสูจน์ทราบโดยการนำเอาคุณลักษณะทางแนวความคิดดังกล่าวมากำหนดเป็นสมมุติฐานการวิจัย และใช้ข้อมูลจริงเข้าทำการทดสอบเท่านั้น

ในเชิงทฤษฎีของกระบวนการว่าด้วยการเลือกสรรเข้าสู่ตำแหน่งนั้น แบบแผนการดำรงตำแหน่งและการถ่ายเทบุคลากรในองค์การหรือในสถาบันใด ๆ อาจจำแนกในเชิงพฤติกรรมของฝ่ายนิติบัญญัติ (legislative behavior) ได้ 2 ประเภทคือ ชนชั้นนำในสังคมแบบเปิด กับชนชั้นนำในสังคมแบบปิด^๕

^๕ในที่นี้จะแยกอย่างกว้างเป็นระบบเปิด (open) และระบบปิด (closed) ผู้สนใจรายละเอียดอาจดูได้จาก William Kornhauser, The Politics of Mass Society (London: Routledge & Kegan Paul, 1960), p. 52; Samuel C. Patterson, "Comparative Legislative Behavior: A Review Essay," Midwest Journal of Political Science 12 (1968): 606; Suzanne I. Keller, Beyond the Ruling Class (New York: Random House, 1963), p. 58.

ตั้งที่ระบุไว้ในรูปที่ 2.1 แล้วว่า โดยหลักการแนวความคิดที่กล่าวข้างต้น ชนชั้นนำในสังคมสิ่งแวดล้อมแบบเปิดมักจะมีแรงบันดาลใจทางการเมืองสูง มีความแปรเปลี่ยนสูง มีความต่อเนื่องต่ำ และความมั่นคงต่ำ กล่าวคือ หากชนชั้นนำมีคุณสมบัติดังกล่าวนี้ ย่อมหมายถึงอิทธิพลของสังคมสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการเลือกสรรและการคัดบุคคลออกจากการดำรงตำแหน่งในอัตราสูงสุด นั่นคือบุคคลมีความสะดวก ในการก้าวเข้าสู่ตำแหน่งชั้นนำ มีอัตราเร่งของการถ่ายเทสูง มีความเสี่ยงในการเข้าออกจากสถานะชนชั้นนำในอัตราสูง ในทางตรงกันข้าม สังคมสิ่งแวดล้อมแบบปิดนั้น ชนชั้นนำมักขาดแรงบันดาลใจทางการเมือง มีอัตราความแปรเปลี่ยนต่ำ มีความต่อเนื่องและมั่นคงสูง และรวดเร็ว ชนชั้นนำบางคนอาจอยู่ในตำแหน่งจนตาย

หากนำเอาปัจจัยเหล่านี้มาพิจารณาในลักษณะที่เป็นตัวแปรต่อเนื่อง (continuous variables) ไม่ใช่พิจารณาแบบตัวแปรค่าคู่ (dichotomous variables) แล้วก็จะได้ข้อมูลที่ต่อเนื่องเป็นอนุกรมเวลา (time series) ซึ่งจะได้กล่าวถึงตัวแปร (variables) และเครื่องชี้ (indicators) โดยละเอียดในบทที่ 3

กล่าวโดยสรุปแล้ว แนวความคิดของการถ่ายเทบุคลากรและการจัดประเภทของการถ่ายเท สอดคล้องกับการวิเคราะห์อิทธิพลของสังคมสิ่งแวดล้อมที่มีต่อกระบวนการเลือกสรรและคัดบุคลากร แม้การอธิบายคุณสมบัติของชนชั้นนำที่เกี่ยวข้องได้อย่างคลุมเครืออยู่บ้างก็ตาม ในการศึกษาเรื่องนี้จะจำกัดขอบเขตของการศึกษาอยู่เฉพาะในชนชั้นนำของรัฐบาลและประเภทของการถ่ายเทบุคลากรในรัฐสภา ซึ่งจะทำให้ปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของสังคมสิ่งแวดล้อมต่อชนชั้นนำมีจำนวนน้อยลง ทำให้ศึกษาพิจารณาได้สะดวกยิ่งขึ้น

ชนชั้นนำในรัฐสภามีความแตกต่างไปจากชนชั้นนำทางการเมืองอื่น ๆ ตรงพื้นฐานของกลไกการถ่ายเทเข้าออกรัฐสภาเจาะจงอยู่ที่การเลือกตั้ง ซึ่งมีการแปรเปลี่ยนสูง การที่ชนชั้นนำในรัฐสภาเข้าสู่กระบวนการเลือกสรรเข้าสู่ตำแหน่ง การเข้าดำรงตำแหน่งและปฏิบัติกิจกรรมที่ซับซ้อนในรัฐสภา จนกระทั่งการออกจาก

ตำแหน่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของชนชั้นนำในรัฐสภา นั่นคือ ชนชั้นนำในรัฐสภาเข้าสู่ตำแหน่งชนชั้นนำและออกจากตำแหน่ง ชนชั้นนำโดยการเลือกตั้ง การเลือกตั้งจึงเป็นกรอบอ้างอิงสำคัญที่จะกำหนดคุณลักษณะของชนชั้นนำในรัฐสภา สามารถใช้เป็นกรอบในการพิจารณาแบบแผนของวิชาชีพ (career patterns) ของชนชั้นนำในรัฐสภา โดยสามารถจำแนกความแตกต่างของแบบแผนดังกล่าวทั้งก่อนการเข้าดำรงตำแหน่ง ขณะที่ดำรงตำแหน่ง และหลังการดำรงตำแหน่ง (pre-legislative career, legislative career, post-legislative career) ได้ชัดเจน

ชนชั้นนำในรัฐสภาแบบเปิดและแบบปิด มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในแบบแผนของการเลือกตั้ง นั่นคือ แตกต่างกันในแบบแผนของการถ่ายเทบุคลากร ในกระบวนการหาเสียงเลือกตั้งและการเลือกตั้ง ดังนั้นชนชั้นนำแบบเปิดมีบทบาทในเชิงการแสดงความจริง (moment of truth) ทั้งในการดำเนินการเพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง และบทบาทในขณะดำรงตำแหน่งในรัฐสภา ในทางตรงกันข้าม ชนชั้นนำแบบปิดจะมีบทบาทในกระบวนการเลือกตั้งและการเข้าดำรงตำแหน่ง ในเชิงแลกเปลี่ยน (exchange mechanism) บทบาทของชนชั้นนำดังกล่าวจะปรากฏอย่างชัดเจนก่อนวันเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้ง เพื่อที่จะให้มีผลต่อการเลือกตั้งครั้งต่อไป ในระบบสังคมแบบเปิด โอกาสที่ชนชั้นนำจะประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งและความอยู่รอดในการดำรงตำแหน่งนั้นค่อนข้างจะลำบากในการทำงาน แต่ในระบบสังคมแบบปิดนั้นการทำงานค่อนข้างจะทำได้ง่าย

ในระบบการเลือกสรรเข้าสู่ตำแหน่ง และการดำรงตำแหน่งของชนชั้นนำในรัฐสภานั้นมีแนวโน้มว่าเป็นขึ้นชอบของเฉพาะบุคคลบางคนหรือเฉพาะบางกลุ่มของคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ (personality traits) เท่านั้น ในลักษณะเช่นนี้ ลักษณะของการถ่ายเทบุคลากรในรัฐสภาย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคล ซึ่งครอบงำรัฐสภาอยู่ คุณลักษณะที่ว่านั้นยังไม่มีการศึกษาให้ชัดเจนนักนับตั้งแต่สมัยที่ ปาเรโต (Pareto) ได้เสนอความคิดดังกล่าวนี้จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

จากประเด็นในเชิงสมมุติฐานดังกล่าวมีแง่มุมที่ต้องคำนึงอยู่ด้วย 2 ประการ คือ ประการแรกการพิจารณาในแง่มุมของชนชั้นนำในสังคมสิ่งแวดล้อมแบบเปิดและแบบปิด และประการที่สอง สกัดตัวแปรที่สำคัญออกมาให้ได้

ปัญหาสำคัญในเรื่องนี้คือ ในเชิงตรรกะแล้วแนวความคิดดังกล่าวดูเหมือนมีเหตุผล น่าเชื่อถือ แต่ที่น่าสงสัยก็คือแนวความคิดดังกล่าวเป็นจริงในทุกกรณีหรือไม่ โดยเฉพาะในกรณีของประเทศไทย ซึ่งไม่มีใครสามารถให้คำตอบโดยตรงได้นอกจากต้องทำการทดสอบจากหลักฐานเชิงประจักษ์ (empirical evidence) จากข้อมูลการเมืองไทยโดยตรงเท่านั้น

แนวความคิดเรื่องการเลือกสรรทางการเมือง

แนวความคิดเรื่อง การเลือกสรรทางการเมือง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดที่ว่า ระบบการเมืองจะไม่สามารถและดำเนินต่อไปได้ หากรัฐบาลและประชาชนไม่มีความสัมพันธ์กัน และไม่มีการดึงคนเข้าไปทำหน้าที่ภายในระบบการเมือง โดยที่มีผู้ให้ความหมายของการเลือกสรรทางการเมืองว่า หมายถึงการดึงเอาประชาชนให้เข้าไปมีความผูกพันกับรัฐ โดยที่ทั้งรัฐและประชาชนต่างมีบทบาทและหน้าที่ต่อกัน ช่วยเหลือและส่งเสริมกันทำให้ระบบการเมืองดำเนินการไปได้เรื่อย ๆ⁷ ทั้งนี้ประเด็นสำคัญของการเลือกสรรทางการเมืองอยู่ที่การหาชนชั้นนำและการหาบุคคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาทำงานตามหน้าที่ให้ลุล่วง

การเลือกสรรทางการเมืองสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับคือ การเลือกสรรทางการเมืองในหมู่ประชาชน และการเลือกสรรทางการเมืองในหมู่ชนชั้นนำ โดยที่การเลือกสรรทางการเมืองในหมู่ชนชั้นนำ เพื่อเข้าสู่ระบบการเมืองและ

⁷ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาระบบการเมืองเปรียบเทียบ หน่วยที่ 1-6 (นนทบุรี: ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527), หน้า 181.

มารับตำแหน่งหรือบทบาทที่สำคัญ ๆ นั้นอาศัยพื้นฐานว่า คนเหล่านี้เคยมีบทบาทระดับรอง ๆ อยู่ในระบบการเมืองมาก่อนแล้ว คือเป็นการสรรหาคัดเลือกให้มารับตำแหน่งหรือบทบาทสูงต่อไป นั่นก็คือ การมีประสบการณ์ทางการเมืองมาก่อน กล่าวได้ว่า การเลือกสรรทางการเมืองในหมู่ชนชั้นนำ มักมีอยู่ 2 ขั้นตอนคือ

1. คัดเลือกเข้ามารับบทบาทรอง ๆ
2. คัดคนในกลุ่มนั้นบางคน ให้มารับบทบาทสูง ๆ ต่อไป*

โดยที่ชนชั้นนำที่จะมีโอกาสเข้ามารับบทบาทสำคัญในระบบการเมืองหรือชนชั้นนำที่มักจะมีโอกาสได้รับการเลือกสรรมักจะเป็นกลุ่มคนที่มีการศึกษาดีและมีสถานภาพในทางสังคมสูง นอกจากนั้นในการเลือกสรรทางการเมืองในหมู่ชนชั้นนำ ยังมีข้อสังเกตอันเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1. หลักการจำเพาะ ascriptive หมายถึง การระบุว่าผู้ที่ได้รับหน้าที่สูงสุดในบ้านเมือง จะต้องมาจากคนในตระกูลสูง และอยู่ในกลุ่มผู้ปกครองอยู่แล้ว
2. หลักความสามารถ achievement ซึ่งหมายถึง การมีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีประโยชน์ต่อระบบนั้น ๆ

จากการกล่าวถึงแนวความคิดในเรื่องการเลือกสรรทางการเมือง โดยเฉพาะแนวความคิดในเรื่องการเลือกสรรทางการเมืองในหมู่ชนชั้นนำ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา เรื่องการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองได้นั้น จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบที่สำคัญในการเลือกสรรทางการเมืองในหมู่ชนชั้นนำ ได้แก่ หลักการจำเพาะ อันหมายถึงการเป็นบุคคลชั้นสูงในสังคมมีฐานะทางเศรษฐกิจดีรวมทั้งมีการศึกษาดี เป็นต้น และหลักการความสามารถเฉพาะอย่าง ซึ่งเป็นความสามารถเฉพาะในแง่ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การ โดยขึ้นอยู่กับว่าองค์การนั้น ๆ จะเน้นความชำนาญในด้านใดด้านหนึ่งเป็นสำคัญ

* เรื่องเดียวกัน, หน้า 190.

* เรื่องเดียวกัน.

ลักษณะการเลือกสรรทางการเมืองของพรรคการเมือง ในการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นการเลือกสรรในรูปคณะกรรมการ กล่าวคือ ในการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเลือกสรรคือคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งต้องทำการตัดสินใจเลือกสรรในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งแตกต่างจากการตัดสินใจเลือกสรรของบุคคลโดยทั่ว ๆ ไป

Selznick ได้ทำการศึกษาเรื่องการเลือกสมาชิกในรูปของคณะกรรมการ และได้เสนอแนวความคิด โดยได้ให้ความหมายของคำว่า "การเลือกสมาชิกคณะกรรมการ" ไว้ว่า หมายถึง การสรรหาสมาชิกด้วยจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าให้สถาบัน¹⁰ โดยที่บุคคลที่จะได้รับการสรรหาเป็นสมาชิกในคณะกรรมการนั้นโดยทั่ว ๆ ไป มักจะเลือกจากบุคคลที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. มีฐานะดี
2. มีชื่อเสียงของท้องถิ่นนั้น และวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลผู้นั้น เป็นที่นิยมยกย่องของบุคคลโดยทั่วไป
3. มีลักษณะอำนาจในตัวเหนือผู้อื่น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลที่อยู่ในระดับชั้นนำ ซึ่งส่วนมากมักจะมิพบทาทของการเป็นผู้บังคับบัญชาอยู่ในตัว

จากการกล่าวถึงแนวความคิดเรื่องการสรรหาบุคคล การคัดเลือกบุคคล รวมทั้งแนวความคิดเรื่อง การเลือกสรรทางการเมืองและการเลือกสรรในรูปของคณะกรรมการไปแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้น จะมีลักษณะเป็นการเลือกสรรบุคคลเพื่อที่จะเข้ามาเป็นตัวแทนของพรรคการเมือง ซึ่งการเข้ามาเป็นตัวแทนของบุคคลดังกล่าวจะทำหน้าที่รับผิดชอบทั้งใน

¹⁰ Phillip Selznick, The Organization Weapon (Glencoe: Free Press, 1960), p. 31. อ้างใน เกศินี หงสนันท์, การเลือกตั้งสมาชิกคณะกรรมการในองค์การ (เอกสารการศึกษา สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2523), หน้า 3.

ฐานะตัวแทนของพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่ และในฐานะตัวแทนของประชาชนเมื่อได้รับการเลือกตั้งด้วยเหตุผลดังกล่าว บุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทน โดยผ่านกระบวนการการเลือกตั้ง ด้วยการลงสมัครเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง จึงจะต้องเป็นบุคคลที่มีความเหมาะสมและมีสำนึกอย่างแน่วแน่ แนวความคิดเรื่องการเป็นตัวแทนเป็นอีกแนวความคิดหนึ่งที่มีความสำคัญ

แนวความคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แรงจูงใจ (motivation) มีลักษณะเป็นนามธรรม คือ เป็นวิธีการที่จะชักนำพฤติกรรมผู้อื่นให้ประพฤติปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ พฤติกรรมของคนจะเกิดขึ้นได้ต้องมีแรงจูงใจ เหตุนี้การจูงใจจึงเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าหรือแรงจูงใจ¹¹ ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้หลายประการ ดังนี้

Guilford และ Gray¹² ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแรงจูงใจว่า "แรงจูงใจ คือสิ่งที่เร่งเร้า หาช่องทาง และเสริมสร้างความปรารถนาในการประกอบกิจกรรมในตัวบุคคล"

ในการวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจ McClelland ได้ระบุถึงแรงจูงใจที่สำคัญ 3 อย่าง คือ ความต้องการทางด้านสังคม อำนาจและความสำเร็จ โดยทั่วไปจะ

¹¹ สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหารงานบุคคลแผนใหม่ (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521), หน้า 302.

¹² John S. Guilford and David E. Gray, Motivation and Modern Management (London : Harper and Row, Publishers, 1970), p. 12.

หมายถึง ความต้องการทางด้านสังคม ความต้องการที่จะมีเกียรติ ชื่อเสียง และ ความต้องการความสมหวังในชีวิตตามทฤษฎีการจูงใจของ Maslow¹³

ความต้องการ (need) ของคนจะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจูงใจ ความต้องการเหล่านี้อาจจะแยกประเภทได้ในแนวทางต่าง ๆ กัน นักจิตวิทยาได้ให้ ข้อเสนอแนะในเชิงสมมุติฐานเกี่ยวกับแรงจูงใจไว้ดังนี้¹⁴

1. คนเราเป็นสัตว์อย่างหนึ่งที่มีความต้องการ ความต้องการของคนที่ไม่ มีที่สิ้นสุดและมีอยู่เสมอ แต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีสิ่งนั้นหรือยัง ขณะที่ ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ กระบวนการไม่มีที่สิ้นสุดและจะ เริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย

2. ความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ได้รับการตอบสนองความพอใจแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจพฤติกรรมต่อไปอีก ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่ เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

3. ความต้องการของคนจะเริ่มลำดับตามความสำคัญ เมื่อความต้องการ อย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเกิดขึ้นมาทันที

ในลักษณะทางธรรมชาติของความต้องการดังกล่าว Maslow เสนอแนะ การเรียงลำดับความต้องการของคนจะเป็นดังนี้¹⁵ ความต้องการทางร่างกาย

¹³David C. McClelland, The Achieving Society (Princeton, N.J. : D. Van Nostrand Co., Inc., 1961).

¹⁴Abraham Maslow, "A Preface to Motivational Theory," in Psychosomatic Medicine, 2nd ed., Jean Denvers ed. (New York : Harper and Row, 1970), pp. 85-89.

¹⁵Stanley Allen Renshon, Psychological Needs and Political Behavior : A Theory of Personality and Political Efficacy (New York : The Free Press, A Division of Macmillan Publishing Co., Inc., 1974), p. 65.

(physiological needs) ความต้องการทางด้านความปลอดภัย (safety needs) ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ความต้องการที่จะมีสถานะเด่นหรือมีชื่อเสียง (esteem needs) ความต้องการความสมหวังในชีวิต (self-actualization needs)

รูปที่ 2.2 ลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์ตามแนวความคิดของ Maslow

เมื่อความต้องการเบื้องต้นได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับอื่น จะเริ่มมีความสำคัญ และความต้องการเหล่านี้ได้รับการตอบสนองความพอใจตามสมควรแล้ว ความต้องการอย่างอื่น ๆ จะเกิดขึ้นมาทันทีตามการเรียงลำดับของความต้องการ

ในข้อเท็จจริงที่ว่า ความรุนแรงของความต้องการเหล่านี้อาจจะเปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมาภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดี ความต้องการทางด้านร่างกายและความต้องการทางด้านความปลอดภัยมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน ในขณะที่ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่ดีนั้น ความต้องการระดับสูงจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน

นักวิชาการอีกหลาย ๆ คน ก็ได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์แตกต่างกันออกไป บางคนบอกว่าสิ่งที่มนุษย์ต้องการจากสังคมก็คือ ความมั่นคง เกียรติยศ และอำนาจ บางคน เช่น Francis K. Hsu บอกว่าสิ่งที่มนุษย์ต้องการจากสังคมก็คือ ความปลอดภัย สถานภาพ และการได้มีโอกาสสร้างสรรค์กับเพื่อนมนุษย์คนอื่น¹⁶

ความแตกต่างของแรงจูงใจซึ่งเกิดขึ้นในช่วงของชีวิตนั้น มีผลมาจากความแตกต่างอย่างลึกซึ้งของประสบการณ์ในวัยเด็ก เนื่องมาจากความแตกต่างทางครอบครัวและชนชั้นทางสังคม เช่น ประสบการณ์ในด้านความสำเร็จและความล้มเหลวในวัยเด็ก เด็กเหล่านี้จะต้องเผชิญความกดดันและแข็งแกร่งพอที่จะมีอิทธิพลต่อเด็กอื่น ๆ ในการเล่น แต่ว่ามีความเสียเปรียบ เนื่องมาจากเขาแต่งตัวซอมซ่อหรือทักษะทางด้านภาษา พัฒนาการของแรงจูงใจเป็นจุดเริ่มต้นทางอำนาจซึ่งยิ่งใหญ่¹⁷

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับพฤติกรรมทางการเมืองทั่ว ๆ ไป นั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการอบรมกล่อมเกลา (socialization) ของแต่ละสังคมซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านชนชั้นอย่างลึกซึ้ง อันมีผลต่อพัฒนาการของแรงจูงใจและบทบาททางการเมือง ประสิทธิภาพทางการเมือง ตลอดจนโอกาสของการมี

¹⁶ Francis K. Hsu, Clan, Caste and Club (Chicago : Van Nostrand, 1963).

¹⁷ William F. Stone, The Psychology of Politics (New York : The Free Press, A Division of Macmillan Publishing Co., Inc., 1974), p. 118.

อิทธิพล¹⁸ สำหรับ Smith, Bruner และ White¹⁹ มีความเชื่อว่า มนุษย์ได้พัฒนาทัศนคติที่มีต่อการเมืองเพื่อสนองความต้องการ 3 ประการคือ

1. เพื่อที่จะได้เข้าใจโลกและความคุมสถานการณ์ต่าง ๆ
2. เพื่อที่จะได้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ๆ
3. เพื่อตอบสนองความตึงเครียดของจิตใจ

ในทัศนะของ Robert E. Lane เห็นว่าการที่มนุษย์ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองก็เป็นเพราะมีความต้องการในสิ่งสำคัญ 6 ประการ คือ²⁰

1. มนุษย์หาทางที่จะเพิ่มความอยู่ดีกินดีทางเศรษฐกิจหรือด้านวัตถุ รายได้ ทรัพย์สินและความมั่นคงปลอดภัยทางเศรษฐกิจ โดยใช้กลไกทางการเมือง (political means)
2. มนุษย์ต้องการมีพวกพ้อง ต้องการความรักใคร่ และมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น
3. มนุษย์หาทางที่จะทำความเข้าใจเรื่องโลก ตลอดจนสาเหตุที่เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อมนุษย์ (ต้องการมีความรู้หรือได้รับการศึกษานั้นเอง)
4. มนุษย์หาทางลดความตึงเครียดภายในจิตใจของตน โดยเฉพาะแรงกระตุ้นจากความก้าวร้าว และแรงกระตุ้นในทางเพศ โดยแสดงออกทางการเมือง (political expression)
5. มนุษย์ต้องการมีอำนาจเหนือบุคคลอื่นโดยผ่านช่องทางทางการเมือง (political activities)

¹⁸ Ibid., p. 117.

¹⁹ Robert E. Lane, Political Life : Why and How People Get Involved in Politics (New York : The Free Press, 1959), p. 102

²⁰ Ibid.

6. มนุษย์หาทางรักษาไว้ซึ่งความภูมิใจในตัวเอง (self-esteem) และพยายามปรับปรุงให้มีมากยิ่งขึ้น (ความต้องการทางด้านสถานภาพ ชื่อเสียง และความเคารพ) โดยผ่านกิจกรรมทางการเมือง (political activities)

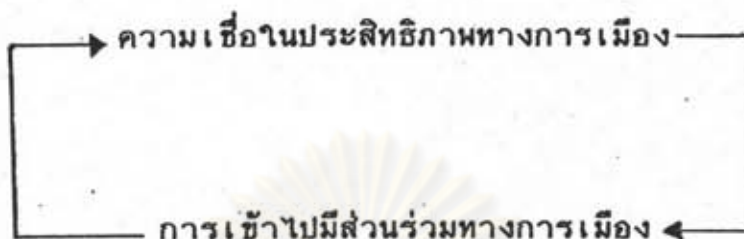
ทั้งนี้ เป็นที่สังเกตได้ว่า สมาชิกของระบบการเมืองแต่ละแห่งต่างก็พยายามแสวงหาอำนาจทางการเมือง เพื่อที่จะได้มีอิทธิพลเหนือนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาล โรเบิร์ต ดาห์ล (Robert A. Dahl) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า อิทธิพลทางการเมืองถูกแจกแจงโดยไม่เท่าเทียมกันในบรรดาสมาชิกของระบบการเมือง ฉะนั้นการแสวงหาอำนาจและการที่จะมีอำนาจนั้นย่อมจะมีวิธีการที่ไม่เหมือนกัน ผู้แสวงหาอำนาจบางคนอาจจะไม่ประสบความสำเร็จถึงแม้ว่าเขาจะได้ใช้ความพยายามแล้วก็ตามแต่บางคนที่มีอำนาจอยู่ในมือแล้ว อาจจะไม่แสวงหาอำนาจเนื่องจากมีอำนาจโดยตรงสืบทอดจากบรรพบุรุษ ปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่า 1) เหตุใดคนบางคนจึงแสวงหาอำนาจมากกว่าคนอื่น ๆ 2) เหตุใดคนบางคนจึงได้รับอำนาจมากกว่าคนอื่น ๆ

แรงจูงใจของนักการเมือง

จากแนวความคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจดังกล่าวข้างต้นพอจะอธิบายได้ว่าทำไมบุคคลจึงมีการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ กัน ซึ่งสำหรับนักการเมืองแล้ว ปัจจัยหลักที่ผลักดันให้คนเข้ามา "เล่นการเมือง" นั้นอยู่ที่ "ความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมือง" ดังที่ โรเบิร์ต เอ. ดาห์ล (Robert A. Dahl)²¹ เชื่อว่าความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้เข้าไปมีส่วน

²¹ Robert A. Dahl, Modern Political Analysis, 2nd ed. (New Delhi : Prentice-Hall of India, 1975), p. 86.

ส่วนร่วมทางการเมือง และการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ทำให้ความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองเพิ่มขึ้นอีกด้วย²² ดังรูปที่ 2.3

รูปที่ 2.3 ความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นอกจากนั้นยังมีการวิจัยพบว่า บุคคลที่ชอบยุ่งเกี่ยวกับงานสังคม เช่น เป็นกรรมการจัดงานส่วนท้องถิ่น เป็นกรรมการบริหารของสมาคมที่ไม่เกี่ยวกับการเมือง ก็ดี มักมีแนวโน้มที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่ยอมยุ่งเกี่ยวกับงานสังคม²³

โดยปกติแล้ว มนุษย์ทุกคนอยู่ในฐานะที่จะใช้ทรัพยากรทางการเมือง แต่ว่ามนุษย์มีวัตถุประสงค์อยู่จำนวนมาก โดยที่มนุษย์ใช้วิธีการต่าง ๆ กันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว การใช้ทรัพยากรของมนุษย์ใช้ว่าเพื่อต้องการที่จะมีอำนาจเสมอไป แต่ว่าผู้แสวงหาอำนาจจำเป็นต้องใช้ทรัพยากร²⁴ เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น คำตอบของปัญหาสามารถสรุปแยกออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ²⁵

²² Robert A. Dahl, Who Governs : Democracy and Power in an American City (New Haven : Yale University Press, 1961), p. 114.

²³ Ibid., p. 116.

²⁴ Ibid., p. 87.

²⁵ Ibid., pp. 87-88.

1. มนุษย์แสวงหาอำนาจเพื่อที่จะเป็นเจ้าของทรัพยากร โดยต้องการที่จะเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของประชาชนทุกคน รักษาความเป็นธรรมให้กับทุกคน รักษาผลประโยชน์ให้กับรัฐ หรือแสวงหาอำนาจเพื่อตอบสนองความต้องการของจิตใจ เสรีภาพ และเพื่อความสุข นักปรัชญาการเมืองกล่าวว่า ผู้นำควรที่จะแสวงหาอำนาจเพื่อที่จะสามารถใช้อำนาจหน้าที่ (authority) ได้ อย่างไรก็ตามไม่มีนักปรัชญาทางการเมืองยืนยันว่าสิ่งนี้เป็นเหตุผลเพียงประการเดียวของคำถามที่ว่า ทำไมมนุษย์จึงแสวงหาอำนาจ

2. มนุษย์แสวงหาอำนาจ โดยจิตสำนึกเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

3. มนุษย์แสวงหาอำนาจ โดยมีแรงจูงใจจากจิตใต้สำนึก ฮาโรลด์ ลาสเวลล์ (Harold Lasswell) สรุปว่า ผู้แสวงหาอำนาจทางการเมืองมีความต้องการในอำนาจเพื่อชดเชยสิ่งที่ขาดไปทางจิตใจเมื่อวัยเด็ก การชดเชยสิ่งที่ขาดไปในวัยเด็กจึงเป็นแรงกระตุ้นสำหรับผู้แสวงหาอำนาจทางการเมืองก็คือ การไม่ได้รับความรักในวัยเด็ก ศรัทธา และความรักในวัยเด็ก คนเหล่านี้จะได้รับความกระทบกระเทือนทางใจและจะประมาทค่าของตัวเองต่ำลงไป ในวัยเด็กหรือเมื่อเป็นผู้ใหญ่หรือต่อ ๆ มา ผู้แสวงหาอำนาจเรียนรู้ที่จะยกระดับคุณค่าของตนด้วยวิธีการตั้งเป้าหมายในเรื่องอำนาจ คนเหล่านี้เริ่มที่จะมีความเชื่อว่าด้วยวิธีการแสวงหาอำนาจ เขาสามารถที่จะสร้างตนเองให้ดีขึ้นได้ และด้วยเหตุผลนี้ การสร้างความรักและความเชื่อถือ หรือหากเขาจะสามารถเปลี่ยนทัศนคติผู้อื่นที่มีต่อเขาได้ ด้วยอำนาจจะทำให้เขามีความสำคัญ เป็นที่รักนับถือและชื่นชม เขาหวังว่าด้วยความสัมพันธ์เกี่ยวกับอำนาจ ความเห็นใจ ความรักและความศรัทธาจะเกิดขึ้นในครอบครัวของเขา พฤติกรรมบางส่วนเท่านั้นที่ต้องการแรงกระตุ้น โดยมีโนธรรมและเหตุผลในทางตรงกันข้าม แรงจูงใจจำนวนมากก็เป็นสิ่งไร้โนธรรม ผู้แสวงหาอำนาจไม่มีความจำเป็นอันใดที่จะต้องเข้าใจว่า เหตุใดเขาจึงแสวงหาอำนาจ โดยการเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ แล้ว ผู้แสวงหาอำนาจ ก) ให้คุณค่าอย่างสูงกับการมีอำนาจ ข) ต้องการอำนาจ (และสิ่งที่มีคุณค่าอื่น ๆ สำหรับตัวเอง ความต้องการเบื้องต้นที่จะ

นำไปสู่ความต้องการอื่น ๆ) ค) มีความเชื่อมั่นอย่างสูงว่าสามารถที่จะมีอำนาจได้
ง) มีความต้องการอย่างน้อยที่สุดคือความเชี่ยวชาญในการใช้อำนาจ²⁶

Lasswell ได้แจกแจงคุณลักษณะของผู้แสวงหาอำนาจ อย่างไรก็ตามเขา
ได้เน้นเฉพาะผู้มีคุณสมบัติ ซึ่ง Dahl ได้แจกแจงออกมา ดังนี้

1. ผู้แสวงหาอำนาจไม่มีความจำเป็นที่จะแสวงหาอำนาจในคณะรัฐบาล
เขาควรจะแสวงหาอำนาจในสถานการณ์อื่น ๆ เช่น ในวงการธุรกิจ วงการศาสนา
หรือในมหาวิทยาลัย

2. สร้างความเสียหายอย่างรุนแรง ต่อชื่อเสียงเกียรติยศของบุคคลอื่น
"ปราศจากคำขดเชยหรือคำตอบแทน" ดดยไม่ได้สร้างสรรค์ผู้แสวงหาอำนาจ แต่
"จะทำให้ผู้แสวงหาอำนาจคนอื่น ๆ ต้องถอนตัวออกไป และในกรณีที่ร้ายแรงที่สุด
การฆาตกรรมตัวเอง"

3. ความรู้สึกภูมิใจในเกียรติยศชื่อเสียง ซึ่งมีอยู่ในระดับต่ำ จะได้รับการ
กลั่นกรองด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่มากกว่ากิจกรรมทางการเมือง ตัวอย่างเช่นอาจถูก
ชักชวนขึ้นสู่เวทีการเมืองและการเมืองและกลายเป็นผู้ที่ต้องการความชื่นชมนับถือ
จากบุคคลทั่วไป

4. บุคคลซึ่งแสวงหาอำนาจเพื่อชดเชยความรู้สึกของตนเองที่ว่าไม่มีความ
สามารถพอเพียงที่จะมีอำนาจ เมื่อนั้น เขาก็จะได้รับการกระตุ้นอย่างรุนแรงในการ
ที่จะไม่ชอบและไม่เชื่อถือในบุคคลอื่น "บุคคลซึ่งไม่มีความต้องการในอำนาจก็จะทำ
ตัวห่างเหินอย่างมากจากผู้สนับสนุนคน ฉะนั้น การประสบความสำเร็จในอำนาจจึง
เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้สำหรับเขา"

5. จากการศึกษาค้นคว้าได้แสดงให้เห็นว่า ความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง
และประสิทธิภาพของบุคคลมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

²⁶Harold D. Lasswell, "The Political Personality",
in Power and Personality (New York : W.W. Norton Co., 1948),
p. 90.

อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนกับว่าบุคคลซึ่งมีความเชื่อมั่นในตนเองและมีประสิทธิภาพอาจ จะไม่มีความรู้สึกภูมิใจในเกียรติยศชื่อเสียงเสมอไป

6. อ่านาจสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้มากมาย ฉะนั้นบุคคล หนึ่งอาจจะแสวงหาอ่านาจโดยมีแรงจูงใจที่แตกต่างกันไปมากมาย ความต้องการที่ จะชดเชยความรู้สึกที่ว่าตนเองมีคุณค่าเป็นเพียงแรงจูงใจอย่างหนึ่งเท่านั้น²⁷

ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ดังนี้คือ ประการแรก ไม่ว่าจะด้วย เหตุผลอะไรก็ตาม บางคนจะแสวงหาอ่านาจมากกว่าบุคคลอื่น ๆ

ประการที่สอง ความรู้เกี่ยวกับบุคลิกภาพ และแรงจูงใจของบุคคลซึ่งต้อง การแสวงหาอ่านาจก็ยังคงมีน้อยมาก ทุก ๆ คน เห็นพ้องต้องกันว่า บุคคลที่แสวงหา อ่านาจจะมีความกระตือรือร้นมากกว่าคนอื่น ๆ

ประการที่สาม ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และระบบการเมือง อ่านาจ (ตามที่ Lasswell และคนอื่น ๆ อีกจำนวนมากได้กล่าวไว้แล้ว) สามารถ นำมาใช้เพื่อแสวงหาชื่อเสียงเกียรติยศ สิ่งตอบแทน ความมั่นคง ความนิยมนับถือ ความรักใคร่ ความร่ำรวย และสิ่งมีคุณค่าอื่น ๆ อีกจำนวนมาก เช่น บางคนแสวง หาอ่านาจด้วยการหาเงินและใช้เงิน แต่บางคนก็แสวงหาอ่านาจด้วยวิธีการอื่น เป็นต้น

ประการที่สี่ การแสวงหาอ่านาจก็เช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่น ๆ มีแรงจูงใจ ที่มีมโนธรรมและแรงจูงใจที่ไม่มีมโนธรรม บุคคลซึ่งแสวงหาอ่านาจจะรู้ดีถึงเหตุผล ว่าเหตุใดเขาจึงทำเช่นนั้น และเป็นเรื่องยากที่เราจะรู้ถึงเหตุผลเหล่านั้น

²⁷Harold D. Lasswell, "A Note on Type of Political Personality", The Journal of Social Issues 24 (July 1968), pp. 81-89.

ประการที่ห้า ดูเหมือนว่าผู้แสวงหาอำนาจทั้งหมดมีบุคลิกภาพที่ไม่เหมือนกัน เหตุผลมีอยู่มาก เช่น มโนธรรม และไม่มีมโนธรรม ทำไมคนจึงต้องการอำนาจ โดยมีตัวแปรจำนวนมากในคุณค่าและผลประโยชน์ของอำนาจในระบบการเมืองหนึ่ง ๆ

นักการเมืองไทยกับแรงจูงใจในการเข้าสู่การเมือง

ประวัติศาสตร์ทางการเมืองของไทย นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา เป็นช่วงที่ระบบสังคมการเมืองมีลักษณะที่ "เปิดกว้าง" เพิ่มมากขึ้น กล่าวคือมี "นักการเมือง" เข้าสู่ระบบการเมืองตัดสินใจจำนวนมากและมีลักษณะที่หลากหลาย ต่างไปจากในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จนสามารถที่จะจัดแบ่งออกเป็นกลุ่มมาต่าง ๆ ได้ ดังที่ ซิลค็อค (Silcock) และ เอฟเวอร์ (Evers)²⁹ ได้แบ่งนักการเมืองไทยออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มแรกได้แก่ข้าราชการ กลุ่มสองได้แก่ พ่อค้า นายธนาคาร ชาวจีนหรือพ่อค้าธุรกิจ และกลุ่มที่สามคือ ทหาร (political military group) นอกจากนั้นก็มือนักการเมืองอื่น ๆ อีกเช่น ผู้เกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์ สถาบันสงฆ์ นักผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาอาชีพ เช่น หมอ วิศวกร เป็นต้น

Silcock และ Evers มีความเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงใน พ.ศ. 2475 เป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำประเทศสู่การปกครองและบริหารแบบสมัยใหม่ตามอย่างตะวันตก การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2475 นี้ ยังมีผลทำให้เกิดระบบข้าราชการที่มีการคัดเลือกจากการแข่งขันกันตามความสามารถมีปัญหา เพื่อไปสังกัดตาม

²⁸ McClelland, The Achievement Motive, pp. 110-111.

²⁹ D. D. Evers and T. H. Silcock, "Elites and Selection", in Thailand Social and Economics in Development, T. H. Silcock ed. (Canberra : Australian University Press, 1965), pp. 84-104.

กระทรวงทบวงการต่าง ๆ แทนที่การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในช่วงนี้
ปัญญาชนนักเขียนนอกเริ่มมีบทบาทสำคัญในการปกครอง การเป็นข้าราชการตั้งแต่
ระดับต่ำถึงระดับสูงเป็นหนทางแห่งการไต่เต้าตามชั้นบันไดของสังคม และการเป็น
ข้าราชการก็เพื่อจะเป็นเจ้าคนนายคน

นักการเมืองกลุ่มที่สอง คือ พ่อค้า นายธนาคาร ชาวจีนในไทย ใน
ฐานะที่กลุ่มคนเหล่านี้เป็นผู้ควบคุมผูกขาดการค้า เช่น การค้าข้าวส่งออก รวมทั้ง
การค้าปลีกค้าส่งอื่น ๆ ก็ตกอยู่ในมือของคนจีน ชาวจีนเป็นกลุ่มนักการเมืองที่ต้อง
การสร้างความรู้ร่ำรวยให้แก่ตนเอง คนจีนจึงเป็นนักการเมืองของไทยเพราะว่าใช้
"เงิน" หุดแทนทุกสิ่งทุกอย่าง

สำหรับนักการเมืองกลุ่มที่สาม คือ กลุ่มทหารการเมืองนั้น ผู้เขียนทั้งสอง
ได้อธิบายพอสรุปได้ว่าหลังจาก พ.ศ. 2475 กลุ่มชนชั้นปกครองของไทยต่างฉวย
โอกาสที่จะดึงอำนาจการปกครองมาอยู่ในมือของตนเอง เพื่อเป็นรากฐานแสวงหา
ผลประโยชน์ในพวกตน เช่น การแตกแยกและวิวาทกันระหว่างกลุ่มคณะผู้ก่อการ ทำ
ให้เกิดรัฐประหาร นับครั้งไม่ถ้วน ต่างฝ่ายต่างฉวยโอกาสอ้างการทำรัฐประหาร
โดยอ้างความเห็นชอบของพระมหากษัตริย์ จนในที่สุดอำนาจของ จอมพล ป.
พิบูลสงคราม และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ได้ถูกจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ชั่ว
ชิงเอาไปเป็นของตน พ่อค้าชาวจีนที่ต้องการทำการค้าโดยสงบราบรื่นก็กลายเป็นผู้
สนับสนุนทางการเงินแก่ผู้มีอำนาจทางการเมือง ด้วยการแบ่งผลกำไรจากการทำ
การค้า มอบตำแหน่งคณะกรรมการบริหารของธนาคารบริษัท เพื่อเป็นหลักประกันว่า
อำนาจจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจการของตน เพื่อตนจะได้แสวงหาผลกำไรให้มากที่สุด
สร้างการผูกขาดทางการค้าขึ้น และด้วยสภาพของการปกครองที่สั่งจากเบื้องบน
ผู้ปกครองจึงหลงระเหิงอยู่กับการแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเอง ระบบราชการก็
เปิดช่องให้ข้าราชการสามารถใช้อำนาจหน้าที่ของตนไปเอารัดเอาเปรียบประชาชน
พ่อค้ารายย่อย หรือมิฉะนั้นข้าราชการจะร่วมกับนักธุรกิจใหญ่ ๆ โกงกิน เบียดบังผล
ประโยชน์ของชาติ

ลิขิต ธีรเวคิน เห็นว่าผู้นำของไทยที่สำคัญที่สุดมีอยู่ 3 กลุ่ม คือ ทหาร ข้าราชการ และนักธุรกิจ ซึ่งเป็นผู้ที่ควบคุมทรัพย์สิน มีสถานะทางสังคมและมีอำนาจทางการเมือง นอกเหนือจาก 3 กลุ่มนี้ ก็เป็นกลุ่มใหญ่ผู้ซึ่งเริ่มมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นทุกที คนเหล่านี้คือตัวแทนของประชาชน เช่น ผู้นำนักศึกษา ผู้นำกรรมกร และสหพันธ์ชาวนาไร่นาแห่งประเทศไทย เป็นต้น^{๓๐}

กลุ่มอาชีพนักการเมือง

ทหาร	+	ข้าราชการพลเรือน	+	นักธุรกิจ
(military	+	civil bureaucracy	+	business elite)

ตัวแทนของประชาชน

----- (people's representative) -----

ผู้นำนักศึกษา	(student leaders)
ผู้นำกรรมกร	(labour leaders)
องค์กรชาวนาไร่นา	(peasant organizers)

รูปที่ 2.4 : ชั้นผู้นำทางการเมืองของไทย

^{๓๐}Likhit Dhiravegin, "The Power Elite in Thailand--A General Survey with a Focus on the Civil Bureaucrats," pp. 83-102 In "Elite and Development : Regional Experts workshop on Elites and Development," Bangkok, Organized by Friedrich-Ebert-Stiftung. 1975.

กล่าวโดยสรุปแล้ว "นักการเมือง" ของไทยสามารถจำแนกออกตามกลุ่มอาชีพได้ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มนักการเมืองที่มาจากข้าราชการ กลุ่มนักการเมืองที่มาจากพ่อค้านักธุรกิจหรือผู้ประกอบการอาชีพอิสระ เช่น หมอ ทนายความและกลุ่มนักการเมืองที่มาจากทหาร กล่าวได้ว่ากลุ่มนักการเมืองทั้ง 3 กลุ่มนี้เป็นคนกลุ่มน้อยที่มีบทบาทอย่างมากต่อการกำหนดวิถีชีวิตของสังคม เนื่องจากเป็นคนกลุ่มน้อยซึ่งควบคุมการใช้กลไกอำนาจรัฐด้วยวิธีการต่าง ๆ การกำหนด กฎเกณฑ์ นโยบาย หรือข้อบังคับต่าง ๆ จะออกมาในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมมากน้อยแค่ไหนนั้นย่อมขึ้นอยู่กับสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนจิตสำนึกของกลุ่มชนที่กุมอำนาจรัฐเป็นสำคัญ กล่าวคือ หากผู้ที่กุมกลไกอำนาจรัฐนั้นเป็นผู้ที่เห็นประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกันแล้ว นโยบายหรือการ ทางการเมืองของกลไกต่าง ๆ ของรัฐก็จะออกมาในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อคนกลุ่มน้อยที่กุมกลไกอำนาจรัฐ แต่เป็นผลเสียต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ

ผู้แสวงหาอำนาจทุกคนจะใช้เป็นอำนาจเสมอไป ตามหลักการแล้ว หากว่าคนบางคนมีอำนาจมากกว่าคนอื่น ๆ ก็ควรที่จะพิจารณาถึงสาเหตุ 2 ประการ ซึ่งเป็นไปได้ก็คือ คำอธิบายเกี่ยวกับปริมาณแห่งอำนาจซึ่งแตกต่างกัน คือความแตกต่างในปริมาณของทรัพยากรที่นำมาใช้ และความแตกต่างในทักษะหรือความสามารถที่จะนำทรัพยากรมาใช้ให้เป็นประโยชน์ บางคนใช้ทรัพยากรในจำนวนที่น้อยเพื่อจะได้มาซึ่งอำนาจบางคนก็ใช้ทรัพยากรในจำนวนที่มากเพื่อจะได้มาซึ่งอำนาจ บางคนก็ใช้ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่อย่างฉลาดและมีประสิทธิภาพ เหตุใดบางคนจึงใช้ทรัพยากรค่อนข้างมาก สันนิษฐานได้ว่าเขาคาดหวังที่จะ "มีอำนาจค่อนข้างมาก" ในการกระทำเช่นนั้น

แรงจูงใจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและบทบาทของมนุษย์อย่างมาก เป็นแรงกระตุ้นให้มนุษย์กระทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อตอบสนองแรงจูงใจนั้น ซึ่งบางครั้งพฤติกรรมและบทบาทของบุคคลนั้นๆ มีมโนธรรม แต่บางครั้งก็ไร้มโนธรรม ก่อให้เกิดผลดีและผลเสียแก่บุคคลต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอยู่ โดยเฉพาะกรณีทีบุคคลนั้นอยู่ในฐานะ "นักการเมือง" ซึ่งมีอิทธิพลและบทบาทอย่างสำคัญยิ่งต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ

การกระจายอำนาจและผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ผลกระทบย่อมเกิดขึ้นกับประชาชนทั้งประเทศ เพราะฉะนั้นการศึกษาถึงแรงจูงใจในการเข้าสู่การเมืองของ "นักการเมือง" เหล่านี้เป็นอย่างไร "นักการเมือง" บางคนอาจจะมีเป้าหมายสูงสุดในการเข้าสู่การเมืองเพื่อแสวงหาชื่อเสียงเกียรติยศ (status motive) เช่น การเข้ามาเล่นการเมืองในระดับชาติ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรี หรือ การเข้ามาเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นสมาชิกจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล เป็นที่รู้จักของสาธารณชนทั่วไป เป็นเกียรติยศแก่ตนเองและครอบครัว ขณะที่ "นักการเมือง" กลุ่มหนึ่งอาจมีเป้าหมายสูงสุดในการเข้าสู่การเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเอง (achievement motive) เนื่องจากเป็นตำแหน่งซึ่งมีหน้าที่กำหนดนโยบาย (making policy) ให้ฝ่ายบริหารนำไปปฏิบัติ นโยบายต่างๆ เหล่านี้โดยปกติแล้วย่อมจะไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนทุกฐานะ ทุกอาชีพได้ หากนโยบายนั้นสอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งได้

นอกเหนือจากการเข้ามาสู่การเมือง เพื่อหวังที่จะได้เข้ามาเป็นผู้กำหนดนโยบายแล้ว การเข้ามาสู่การเมืองในฐานะเป็นผู้ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายก็ดี ก็กล่าวได้ว่าเป็นการเข้ามาสู่การเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ของตนเอง หรือผลประโยชน์ของบุคคลอื่น ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทั้งด้านส่วนตัวและ/หรือผลประโยชน์ ร่วมกัน นอกจากนั้น "นักการเมือง" บางคนยังมีแรงจูงใจในการเข้าสู่การเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ด้วยวิธีการต่าง ๆ อีกด้วย หรือ "นักการเมือง" กลุ่มหนึ่งอาจมีแรงจูงใจในการเข้าสู่การเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการของจิตใต้สำนึก (sub-conscious motive) กล่าวคือ "นักการเมือง" ต้องการอำนาจเพื่อชดเชยสิ่งที่ขาดไปเมื่อวัยเด็ก เช่น การไม่ได้รับความนับถือ ศรัทธา และความรักในวัยเด็ก "นักการเมือง" เหล่านี้แสวงหาอำนาจเพื่อที่จะยก ระดับคุณค่าของตนเอง แต่ "นักการเมือง" อีกกลุ่มหนึ่งอาจมีแรงจูงใจในการเข้าสู่การเมืองเพื่อรักษาความเป็นธรรมของสังคม (achievement motive) "นักการเมือง" เหล่านี้ไม่พอใจกับสภาพต่าง ๆ ภายในสังคม เช่น การกระจายทรัพยากร เป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง ทรัพยากรถูกผูกขาดไว้โดยกลุ่มเศรษฐกิจต่างๆ เพียงไม่กี่กลุ่ม

ไม่ก็ตระกูล "นักการเมือง" ดังกล่าวจึงต้องการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองเพื่อ
ขจัดความไม่เป็นธรรมที่มีอยู่ อย่างไรก็ตาม อาจจะมี "นักการเมือง" บางกลุ่มมี
แรงจูงใจหลายประการที่กระตุ้นให้เขาเข้ามาสู่การเมือง แต่ "แรงจูงใจ" ที่สำคัญ
กระตุ้นให้นักการเมืองเหล่านั้นเข้ามาสู่การเมือง เป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาในราย-
ละเอียดต่อไป

สรุป

ในบทนี้ได้กล่าวถึงแนวความคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับ กระบวนการเลือกสรร
ทางการเมือง (political recruitment) กระบวนการดำรงตำแหน่งทางการเมือง
เมือง (political derecruitment) ทางการเมือง ในลักษณะทั่วไป และใน
กรณีของนักการเมืองไทยด้วย

ประเด็นสำคัญแห่งแนวความคิดทั้งปวงที่กล่าวข้างต้นนั้นย้าว่า ปัจจัยภายใน
ในตัวบุคคล เช่น แรงจูงใจ ความทะเยอทะยาน เป็นตัวแปรสำคัญอย่างหนึ่งใน
กระบวนการเลือกสรร และกระบวนการดำรงตำแหน่งทางการเมือง นอกจากนั้น
แล้ว ปัจจัยภายนอก เช่น สภาพการณ์ทางการเมือง ความเปิดปิดของระบบการ
เมืองก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกชุดหนึ่ง กล่าวโดยสรุปก็คือ สภาพแวดล้อมและคุณลักษณะ
ส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อความมั่นคงของการดำรงตำแหน่งทางการเมืองของชนชั้นนำ
ทางการเมืองทั้งหลาย

เมื่อขยายความให้ชัดเจนขึ้น ในบทที่ 3 จะนำเอาแนวความคิดดังกล่าว
ไปพิจารณาในเชิงปฏิบัติการวิจัย (operationalization) และกล่าวถึงสภาพ
การณ์เมืองไทยในฐานะสิ่งแวดล้อมให้เห็นชัดเจนขึ้นในบทที่ 4.